01/03/2024

Pr. Florin Petre: De la acedia casiniană la depresia contemporană



Preotul Florin-Ciprian Petre explică pentru Basilica.ro modul în care acedia și depresia se intersectează din punct de vedere spiritual și medical, făcând referire la opera Sfântului Ioan Casian și la realitățile secolului 21.

Vorbind în noua sa calitate sa de slujitor la Biserica Spitalului Clinic de Psihiatrie „Prof. Dr. Alexandru Obregia” din Capitală, părintele Florin Petre oferă perspective în vederea conlucrării dintre preot și psiholog.

Perspectiva Părintelui Florin se dorește a fi „unul dintre multele semnale de alarmă care să trezească interesul cu privire la ceea ce reprezenta acedia acum mai bine de 1500 de ani din perspectivă patristică, adică abordarea în cadrul unei antropologii spirituale care poate și trebuie a fi comparată cu ceea ce reprezintă depresia în societatea actuală”.

„Urmarea acestor interogări poate fi reprezentată de o mai lămuritoare înțelegere a gravității, din punct de vedere spiritual și medical a acestei patologii, precum și găsirea unor soluții aplicate în spațiul pastoral în conlucrare cu cel al psihologiei și medicinei”, consideră sfinția sa.

Părintele explică faptul că Sf. Ioan Casian a lăsat moștenire literară o definiție a acediei, fiind într-o considerabilă măsură pe aceeași linie de gândire cu predecesorul său, Avva Evagrie Ponticul, însă având meritul de a prelua noțiunea greacă de ἀκηδία, supunând-o procesului de latinizare, acedia, fapt ce a dus la o și mai largă folosire a acestei noțiuni.

Patologie, nu doar viciu

Pr. Florin Petre a spus că felul în care Sf. Ioan Casian face uz de această terminologie medicală îl deosebește de alți Părinți ai epocii sale, și mai cu seamă de Evagrie, fiind, astfel, „unul dintre cei care plasează fără nicio îndoială acedia la nivelul unei patologii, al unei boli și nu doar al unui viciu, al unui păcat”.

Organizaţia Mondială a Sănătăţii (OMS) consideră că depresia se situează pe locul al doilea în lume ca incidenţă, imediat după bolile cardiovasculare, devansând detaşat cancerul. Specialiștii OMS afirmă că, în următorii ani, există toate șansele ca depresia să devină „ucigașul” numărul unu.

„Dacă la începutul secolului al XX-lea, „tulburarea depresivă se întâlnea la 0,2% din populaţie, la mijlocul anilor ‘50 acest indice a ajuns la 4,3%, iar în anii ‘60 până la 11,2-14%, pentru ca în anii ‘90 să atingă cifra de 15-20%. La începutul secolului al XXI-lea, proporţia se estimează a fi între 40 şi 50%”, spune Pr. Florin Petre, citând o lucrare a Dr. Mircea Revenco.

Este nevoie de conlucrare

Părintele subliniază că sunt necesare demersuri de cercetare și aprofundare a unor astfel de problematici care „se situează la fina graniță dintre viața duhovnicească, psihologie și știința medicală din perspectiva misiunii preoților, în general, dar mai ales a preoților de caritate, în mod special”.

„În ultimele decenii preoții se confruntă din ce în ce mai mult cu cazurile de depresie în rândul credincioșilor de toate vârstele (…) Este necesar să aducem în atenția slujitorilor Bisericii, pe de o parte, dar și a psihologilor, pe de alta, faptul că pentru o autentică luptă cu acest flagel al depresiei, care reprezintă o reală problemă mondială de sănătate spirituală și mentală, este nevoie de expertiză atât duhovnicească, cât și din câmpul psihologiei, adică de o asistență duhovnicească și psihologică în conlucrare”.

Acedie – depresie

„După cum afirmă diferiți teologi care s-au ocupat cu studiul comparativ al binomului acedie-depresie, dar și specialiști din domeniul psihologiei, astăzi asistăm mai mult ca oricând la o aducere în actualitate a termenului și fenomenului

acediei, totuşi, viziunea modernă de receptare și abordare a acesteia este diferită de cea patristică”.

„Abordarea contemporană a conservat forma, termenul în sine, însă sensul originar îl supune unui proces de transformare radicală, oferindu-i practic un alt conţinut. Acest fapt ne face să considerăm benefică o încercare de analiză comparativă acedie-depresie, având ca punct de plecare perspectiva înțelegerii patristice cu privire la acedie, și studiile moderne cu privire la patologia depresiei”.

Acedia a fost mai puțin cunoscut în Biserica apuseană, deoarece înrudindu-se atât de mult cu tristețea, tradiția ascetică latină, al cărei inspirator este Sf. Grigorie cel Mare (540-604), le-a considerat ca sinonime. Tradiția răsăriteană face însă o reală distincție între cele două, a mai spus părintele Florin Petre.

În mod foarte sintetic, acedia „este caracterizată de o stare de lene și de plictis, de dezgust de repulsie, de moleșeală, descurajare, indiferență, somnolență fără o cauză anume, de o îngreunare a trupului și a sufletului, precum și de o insatisfacție ambiguă și generală”.

În acest sens, preotul a amintit explicația teologului J. C. Larchet: „Omul aflat sub stăpânirea acestei patimi nu mai este interesat de nimic, toate i se par lipsite de sens, mintea este incapabilă de a se fixa pe ceva anume. Toate aceste stări caracteristice acediei sunt, de asemenea, însoțite de neliniște sau anxietate, care alături de repulsia față de orice creează tabloul general al manifestării acestei patologii duhovnicești”.

„Atenta observare a acestei succinte descrieri a simptomatologiei acediei ne confirmă perspectiva Părinților, anume că aceasta este o reală boală a sufletului. Unul dintre principalele efecte și poate cel mai grav, așa cum consideră Părinții, este reprezentat de întunecarea deplină a părții raționale a sufletului, care nu mai poate sesiza înțelesurile duhovnicești”, explică slujitorul bisericii de la Spitalul Obregia.

O autentică provocare pentru preoți
Conform psihiatriei clasice, depresia se instalează cu adevărat atunci când starea durează mai mult de câteva săptămâni.

„Simptomatologia acesteia poate fi descrisă în mod succint prin următoarele caracteristici: insomnie, letargie, anorexie, izolare socială, puternică degradare a stimei de sine”.

„Dincolo de aceste caracteristici generale, stările depresive au, conform

specialiștilor, trei caracteristici principale: pierderea bunei dispoziții, persoana devenind tristă, inhibiția, care este un fel de încetinire a proceselor psihice de ideație și care îl face pe subiect să se retragă în sine însuși și să fugă de relațiile cu semenii, iar în al treilea rând suferința morală, în forma sa cea mai elementară, ca formă de exprimare fiind disprețul de sine/subestimarea, fapt care duce la un sentiment de culpabilitate, autoacuzare și autopedepsire”.

O analiză a acediei în textele casiniene, dar și în cele ale celorlalți Părinți ai Bisericii, ar avea drept scop „identificarea unei nosografii complete (cauze, simptomatologii, efecte, remedii) a patologiei duhovnicești”.

Altfel spus, „o atentă explicare a etiologiei acestei boli spirituale, dar și oferirea liniilor generale de înțelegere din punct de vedere pastoral a perspectivei patristice cu privire la aceasta, fără a îndemna la o generalizare pripită, în sensul în care de-a lungul istoriei literaturii creștine, răsăritene sau apusene, au existat diferite și nuanțate abordări și perspective ale definirii și înțelegerii acediei”, consideră Pr. Florin Petre.

În final, Părintele își exprimă speranța ca demersurile sale „să nu rămână doar unul la nivel teoretic, ci aceste interogări să devină o autentică provocare pentru slujitorii Sfintelor Altare, aceștia să conștientizeze și mai mult importanța pe care trebuie să o acordăm permanentei racordări la înțelegerea și studierea majorelor probleme spirituale, sociale, etice și medicale cu care se confruntă lumea de astăzi, adică noi toți”.

Preotul Florin Petre
Preotul Florin-Ciprian Petre este specialist în opera Sfântului Ioan Casian, având un doctorat pe această temă, obținut la Universitatea din Strasbourg. Lucrarea, despre antropologia duhovnicească a Sfântului Ioan Casian, publicată la Paris, a fost premiată de Academia Română.

Părintele Florin Petre este, din anul 2019, secretar în cadrul Biroului de presă și relații publice al Patriarhiei Române. La începutul lunii februarie, a fost hirotonit preot pe seama Bisericii Spitalului Clinic de Psihiatrie „Prof. Dr. Alexandru Obregia” din Capitală.

În prezent, sfinția sa urmează un program de master intitulat „Bioetica – Morală, Etică şi Deontologie” în cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă de la Cluj.

Foto credit: Basilica.ro / Mircea Florescu

basilica.ro